

כקטן שנולד, יצא מהם מלכות ישראל שהוא שורש כנסת ישראל ונמשל ליונה (כמ"ש בפרק חלק בדוד המע"ה בעובדא דישבי). וקל וחומר בן בנו של קל וחומר לכל התאות שבזרע ישראל כולם, שהם זרע אמת' (מחשבות חרוץ' עמ' 30).

'... ואין לך בני אדם גרועים בשיקוע בכל מיני תאות גופניות דעולם-הזה כאנשי סדום, ולוט בשביל בן נתחבר עמהם, ואין לך מגונה מהביאה על בנותיו שהוא תכלית השיקוע בתאות, וכמו שאמרו 'מי שלהוט אחר בולמס של עריות, סוף מאכילין אותו מבשרו', ולשון 'בולמס' היינו תוקף תאות הנוגע עד חיתו ממש, כענין 'אחזו בולמס' דיומא. אלא שהם כיונו לשם שמים, כמו שאמרו...

ובבראשית-רבה (ס"פ נא) פליגי אמוראי בזה. ובודאי כל דבריהם אמת, דלהיותן בנות לוט מסתמא היו משוקעות בתאות גם כן, ומ"מ כאן מפורש בכתוב כונתם לשם שמים גם כן, שאמרו ונחיה מאבינו זרע שכיוונו לקיום עולם. ובב"ר שם אמרו 'זרע הבא ממקום אחר - זה משיח' ע"ש. ונראה לי לפי שהוא קיום כל העולם כולו, שכולו לא נברא אלא בשבילו שיבוא ויתקן הכל כמו שהיה בתחלת הבריאה. וכונתן לקיום כל העולם כולו ע"י אחר שנחרב, שהיו סבורים שכל ההשאה מהם, הרי באו לתקן כל העולם כולו אחר הקלקול. ותיקון העולם הוא ע"י משיח. ובשביל חשקם זה שהיה לשם שמים, זכו לכך באמת, להיות אותו זרע מהם אחר זיכור הרבה דורות מפסולת הכוונה דזנות שהיה להם ג"כ.

וכל השתלשלות נפש דמשיח בעולם היו ע"י ענינים כאלו, שיהיה מחשבת תאוה, ומכל מקום הוא לשם שמים. וזה יברר משיח בכל תאות דישאל דהכל מסודר מששת ימי בראשית מהשי"ת. וזהו בריאת אורו במעשה דיהודה שהיה ע"י התעוררות תאוה גופנית ולא בכונה לשם שמים, דהרי רמז למלאך דתאוה, אבל גם התעוררות התאוה לא היה מצידו רק מהשי"ת דעורר בו כח תאוה הגופנית באותה שעה, ולברר בזה שכל תאות גופנית דזרע ישראל הכל מהשי"ת שהוא רצה שיהיה כן... (שם, עמ' 146. וע"ע בדבריו בקונטרס קדושת השבת ה (עמ' 30) - מובא ביוסף דעת נזיר כג. וע"ע משיחות מוסר להגר"ח שמואלביץ לח תשל"ב).

דף לט

'אין מעמידין אפוטרופוס לשור תם לגבות מגופו'. רש"י נימק משום דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי. והראשונים תמהו על פירושו שהרי דין זה נאמר כלפי חוב של אביהם, אבל מה ענין שעבוד מטלטלי דיתמי כששורם הזיק.

ויש לפרש שהרי גם כאן מעיקר הדין אין היתומים חייבים אלא האפוטרופוס שהוא הפושע בשמירת השור, ורק משום דממנעי ולא עבדי תקנו חכמים להשתלם מן היתומים, כדלהלן. וכיון שכך, גדר חיוב זה הוא כערבות ושעבוד נכסי היתומים לחיוב האפוטרופוס, ולכן בשור תם שהשעבוד חל בגופו של שור הרי זה כדין מטלטלין דיתמי דלא משתעבדי (בית מאיר. וקרוב לזה באילת השחר. וע"ע בפני יהושע מרומי שדה ובהדושי בתרא).

וכתבו הראשונים טעמים שונים בדין זה שאין מעמידים אפוטרופוס לתם (עתוס' ראב"ד ושטמ"ק). וא"ת למה לא פירשו

בפשיטות כיון שמעיקר הדין היתומים פטורים, והעמדת האפוטרופוס אינה אלא תקנה כדי שיהא שור היתומים שמור ולא יזיק אחרים, על כן לא תקנו להעמיד בתם שהוא בחזקת שימור – הא ליתא שהרי מבואר בגמרא שגם כשהוחזק נגחן אין העמדת אפוטרופוס אלא להעידו ולא לשלם חצי נזק. הרי שגם כאשר הוא בחזקת מויק, כל שמשלם חצי נזק מגופו אין מחייבין אותם לשלם. וע' מהר"ם ומהר"ם שיף.

'לעולם לא תיפוך ומזיק שאני'. פירוש: לתיקון העולם כדי שלא ירבו נזקים, תקנו להזקק לנכסי יתומים (מהר"ם עפ"י הרא"ש. וכ"מ בירושלמי – הביאורו הראשונים. וע' שו"ת הרשב"א ח"ד קמז).

(ע"ב) 'רבי יוסי בר חנינא אמר: מעליית אפוטרופוס, וחזרין ונפרעין מן היתומים לכי גדלי'. פירש הנמוקי-יוסף שאם יברר האפוטרופוס ששמר שמירה פחותה – כלתה שמירתו מתקנת חכמים [כדי שלא יימנעו מקבלת האפוטרופוס] והיתומים חייבים לשלם, דקיימא לן כרבי מאיר (מה:): ששור המועד צריך שמירה מעולה.

ואילו הרמב"ן (גטין נב:) והרא"ש נקטו שאפילו פשע ולא שמר כלל – חוזר ונפרע מהיתומים לכשיגדלו. וכדבריהם מוכח מכל שאר הראשונים שפסקו כר"י שמועד די לו בשמירה פחותה, וא"כ הרי מדובר בשפשעו אף משמירה זו. ומסתבר שלדברי הכל האפוטרופוס צריך לשמרו שמירה הראויה לו ולר"מ חייב שמירה מעולה, אלא שתקנת חכמים היא לפטרו מלשלם כל ששמר שמירה פחותה או אף אם פשע.

'שור שנתחרשו בעליו'. לפי מה שכתב הנמוקי-יוסף שכל חרש שדיברו בו חכמים שאינו בר חיוב, בחרש מעיקרו שאינו שומע ואינו מדבר, צריך לפרש הלשון 'שנתחרשו' – שנתחרשו ונאלמו דומיה עד שנעשו כחרשים מלידה שאין בהם דעת לדבר, שגם זה כחרש מעיקרו (וכפי שהוכיחו אחרונים מכמה מקומות. ע' צ"צ החדש אה"ע לה, ד; שו"ת מהר"ם שיק אה"ע עט, ב ועוד). או שנתחרשו מינקותם ולא למדו לדבר מעולם.

'רשות משנה איכא בינייהו; סומכוס סבר רשות משנה ורבי יוסי סבר רשות אינה משנה'. יש מפרשים הטעם שרשות משנה כי יכולים הבעלים לומר, אילו היו מיעדים אותו בפנינו היינו שומרים שמירה מעולה ולא היה נוגח (עפ"י נמוקי יוסף. ולפי טעם זה נראה שבמוכר או נותן מתנה – אין הרשות משנה. וכן הביא המאירי דעה כזו).

ורבנו יהונתן הכהן מלוגיל פירש (וכ"מ במאירי), שכשם שהשתנה מצב הבעלים מחרשות לפקחות, מקטנות לגדלות – כך נשתנה ענין השור ונרפא ממועדו. ור' יוסי סבר שאין לקשר בין האדם, שיש לו מזל, לשור שאין לו מזל.

ויש מי שפרש שגזרת הכתוב היא מדכתיב והועד בבעליו, משמע שאין חייב נזק שלם אלא האדם שהעידו בו מקודם לכן (מחזה אברהם להלן מ:).

עוד יש לפרש: כיון שמועדות השור הינה יציאה מחזקת סתם שוורים, אין לנו הוכחה שיצא מחזקתו כאשר עבר לרשות אחרת, שמה התנאים והנסיבות שהיו לו בהיותו אצל הראשון הם שגרמו לו (עפ"י נחלת משה. ונראה שאין זה טעם העומד לעצמו אלא סברא לדרוש הכתוב 'בבעליו' בדוקא. ולכאורה מסתבר שאם הוחזר לבעליו הראשונים – חוזר למועדו. וצ"ב).

'מה שמחייב רבי יהודה פירש ר' יעקב' – כלומר מדקתני 'רבי יהודה מחייב'. שאם חולקים, היה לו לומר ר' יהודה אומר חייב נזק שלם ורבי יעקב אומר חצי נזק (רשב"א).

*

'כי יצר לב האדם רע מנעריו' –

'פירוש, על דרך אמרם ז"ל במסכת בבא קמא שור האצטדין שנגח פטור, דכתיב כי יגח ולא שיגחוהו. והן האדם מנעריו קודם שיבחין למאוס ברע ולבחור בטוב, יקדמנו הרע משננער ממעי אמו, והרע מדריכו בבחינתו, והיה כי יגדל כבר הטביע בו הרע, כמו שהטביעו הנגיחה בשור האצטדין. וטעם זה יועיל לבל דנו בהכרת אבל על כל פנים ענוש יענש על אשר איננו שומע בקול האלקים. וישתנה משור המתלמד כי הוא מותר האדם מן הבהמה למאוס ברע בהכירו ולבחור בטוב. והועיל טענת ר'ע מנעריו' שלא יתבעס ה' עליו כל כך שנראה שהפליא לעשות, כי יש לו סיבה להרשיע לצד לימודו מנעריו' (אור החיים נח תכא).

דף מ

'אפוטרופוסים – משלמין מן העלייה ואין משלמין כופר'. נקט 'משלמין מן העלייה' ולא 'משלמין נזיקין' – לומר שבמועד מדובר ולא בתם (שיטה). וסבר האי תנא כסומכוס שאין מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו).

יל"ע כיון דכופרא כפרה שמה אין צריך לשלם ממיטב כבשאר נזיקין, הגם דכתיבא ביה 'נתינה'. ואם נחדש כן י"ל שלכך הנגיד התנא 'מן העלייה' ו'כופר' – לימדנו בזה שכופר אינו משלם מהמעולה שבנכסיו. ואולם בתוס' (ה. ד"ה למעוטי. וכ"ה ברשב"א במהדורות המתוקנות) נראה שנקטו כדבר פשוט שהכופר משתלם ממיטב.

'אפוטרופוסים – משלמין מן העלייה ואין משלמין כופר. מאן תנא כופרא כפרה, ויתמי לאו בני כפרה נינהו...' אף על פי שהיה אוי לחייב את האפוטרופוס בכופר ולא את היתומים שהרי הוא הפושע בשמירת השור – לא חייבוהו חכמים, דאם כן מימנעי ולא עבדי. והחשיבו כאילו הותנה מראש שאינו מקבל עליו שמירה לענין זה.

ולא אמרו שישלם האפוטרופוס עתה ולכשיגדלו היתומים ישלמו לאפוטרופוס, כמו שאמרו כן לענין נזיקין – שהרי היתומים אינם שייכים בכופר כלל (עפ"י הרא"ה; ים של שלמה; מנחת שלמה צ סד"ה עוד). ועוד, בנזיקין הוצרכו חכמים להכניס את נכסי היתומים בשעבוד להפרע מהם – מפני תיקון העולם, אבל בכופר שאין סיבת חיובו לתיקון העולם אלא לכפרה, אין מקום לחייבם. וגם את האפוטרופוס הוצרכו לפטור דא"כ מימנעי ולא עבדי כאמור (עפ"י בית מאיר).

א. לכאורה נראה שזה שפטרו את האפוטרופוס אינו מכח 'הפקר בית דין – הפקר' אבל מדאורייתא חייב, אלא שמעיקרא תקנו לו שאינו נכנס בשמירה ואחריות לענין זה. ואף לצאת ידי שמים נראה שאינו צריך. שאם לא נאמר כן, אפשר עדיין שיימנעו מלהימנות אפוטרופוס, להיות אחראים בדיני שמים על הריגת השור. אולם בשו"ת אג"מ חו"מ ח"א יב אין נראה כן. ע"ש.

ב. אעפ"י שהיתומים לא פשעו כלום אלא האפוטרופוס – צריכים אנו לסברת 'יתמי לאו בני כפרה', כי סוף סוף שורם לא היה שמור והזיק, וכמו שנתבאר לעיל ב:

'כופרא – כפרה... כופרא – ממונא'. ודאי גם האומר כופרא ממונא אינו חולק על כך שמגיע לבעליו עונש מיתה בידי שמים ככתוב, והתשלום שחייבתו תורה הוא 'פדיון נפשו'. אלא שמוכח ומבואר מכמה

דף לח

פ. מה דין נזקי שור שבין ישראל לכותי?

שור של ישראל שנגח שור של כותי – פטור. ושל כותי שנגח שור של ישראל, לתנא קמא דברייתא וכן הוא שתמא דברייתא בסנהדרין פה: ע"ש בתוס' – תם משלם חצי נזק ומועד משלם נזק שלם, ולדברי רבי מאיר בין תם בין מועד משלם נזק שלם. ופירשו בגמרא שהכותים גרי אמת הם אלא שקנס רבי מאיר בממונם שלא יטמעו בהם (ואף ת"ק קנס, שלכך שור של ישראל שנגח של כותי פטור, אלא שר"מ קנס יותר [כדי שלא יטמעו בהם]), ששור תם שלהם שהזיק שור של ישראל – חייב נזק שלם, כנכרים. ראשונים.)
 [ודוקא כאן קנס, אבל לענין אונס ומפתה את הכותית לא קנס לפטור – כדי שלא יהא חוטא נשכר].
 מסתבר שהלכה כחכמים, ששור של כותי שנגח של ישראל – תם משלם חצי נזק (רא"ה. וכ"פ ביש"ש). אלא שלמעשה גזרו עליהם בזמן מאוחר יותר, להיותם כגויים גמורים (ע' חולין ו), ולפי"ו נראה שמשלם נזק שלם (וכן מבואר בפסקי הרא"ה).

דף לט

פא. מה הדין במקרים הבאים?

- א. שור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן.
 - ב. שור של חרש שוטה וקטן שנגח.
 - ג. שור של חש"ו שהועד ולאחר מכן נתפקח החרש נשתפה השוטה והגדיל הקטן.
 - ד. שור שהלכו בעליו למדינת הים, ונגח.
- א. שור של פקח שנגח שור של חרש שוטה וקטן – חייב.

ב. תנן, שור של חש"ו שנגח – פטור. ועוד שנינו: בית דין מעמידים להם אפוטרופוס ומעידים להם בפני אפוטרופוס. והקשו רישא לסיפא, ופירש רבא (ברי"ד: רבה) שסובר תנא דמתניתין אין מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו. (רש"י נימק משום שאין גובים ממטלטלי יתומים. והתוס' פירשו כיון שחסה תורה על הבעלים שלא ישלם נזק שלם בתם, חסו חכמים על היתומים שלא להעמיד להם אפוטרופוס לחייב בתם. וע"ע טעמים נוספים בראשונים.) אלא שאם הוחזק נגחן מעמידים להם אפוטרופוס ומעידים בפניו לעשותו מועד שאם חזר ונגח משלם מעלייה. [ואע"פ שאין נזקקים לנכסי יתומים קטנים אלא אם כן רבית אוכלת בהם וכד' – אמר רבא שמזיק שונה].

א. בלא אפוטרופוס אין העדאה לחרש שוטה וקטן. וגם כאשר נגח שלש פעמים ברשות היתומים, לא יעשה מועד עד שיחזור ויגח שלש פעמים ברשות האפוטרופוס – לדעת האומר רשות משנה (עפ"י תוס' ועוד).

ויש שכתבו שלדעת האומר 'ליעודי גברא' נעשה מועד כל שהעידו בפני האפוטרופוס על שלש נגיחות שהיו מקודם (עפ"י רבנו יהונתן תור"פ ומאירי).

ב. צריך מינוי מיוחד של אפוטרופוס ע"י בית דין על הדבר הזה, ואין די באפוטרופוס הממונה על שאר עניני היתומים (רש"ל).

נחלקו רבי יוחנן ורבי יוסי בר חנינא האם משלמים מעליית יתומים [שאם נחייב את האפוטרופוס – יימנעו ולא יעשו אפוטרופוסין], או מעליית האפוטרופוס, וחוזרים ונפרעים מן היתומים לכשיגדלו.

א. הרמב"ן (גטין נב:) והרא"ש נקטו שאפילו פשע ולא שמר כלל – חוזר ונפרע מהיתומים. ואילו דעת הנמוקי-יוסף שרק אם בירר ששמר שמירה פחותה חוזר ונפרע מהם.
 ב. ר"ח ורמב"ן (גטין נב:) ורשב"א והרב הברצלוני ובעל ההשלמה ורי"א"ז פסקו כרבי יוחנן שמשלמים מהיתומים. וכן הסכים הרא"ש – מפני שרבי יוחנן רבו של רבי יוסי בר חנינא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. וכן יש בתשובות מהגאונים.

ואילו הרמב"ם (נזקי ממון וד) ורמ"ה פסקו כרבי יוסי בר חנינא שהרי קראוהו 'דיינא ונחית לעומקא דדינא'. וגם רבא חיזר לתרץ דבריו. וכן דעת בעל היראים (השלם תנו). וכן נקט מהרש"ל.

והר"מ מסרקסטא (מ). צדד לומר שחצי נזק ישתלם מגוף השור, שאינו עדיף משור תם המשתלם מגופו אעפ"י שהוא של יתומים, וחצי נזק האחר ישלם האפוטרופוס משלו ולכשיגדלו היתומים ידון עמהם. וצ"ע.

אמרו בגמרא שנידון זה, האם מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו – היא מחלוקת תנאים בברייתא; יהודה בן נקוסא אמר סומכוס: הרי הוא בתמימותו. כלומר אין מעמידים לתם לגבות מגופו. וחכמים אומרים: מעמידים.

א. יש אומרים הלכה כחכמים, שמעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו (רמב"ם ו,ד; ר"מ מסרקסטא מ); נמוקי יוסף. וכן הסכים רש"ל. ויש אומרים שהלכה כסומכוס, שכן העמיד רבא את משנתנו (אור זרוע רי"ד ורי"א). וכן משמע ברא"ש ובהשגות הראב"ד. וע' גם בשיטה מ. (ד"ה תנו) שכן מורה לשון הברייתא הסתמית).

ב. לדעת האומר מעמידים אפוטרופוס לגבות מגופו, גם אם העמידו אפוטרופוס קודם שהזיק, כגון שניכר שטבעו לייגח – משלמים חצי נזק (עפ"י ראב"ד. וע' באו"ש ו,ג) שצדד על פי דיוק לשון הרמב"ם להצריך העדאה מוקדמת בפני האפוטרופוס ובלא"ה אינו חייב. ובאבן האזל נסתפק אם יש העדאה בלא נגיחה אצל האפוטרופוס).

ג. בזמן הזה שאין לנו העדאה ואין גובים נזקי שור, אם השור נגח ואין היתומים צריכים לו לחרישה – האפוטרופוס מוכרו. ואם צריכים לו – האפוטרופוס צריך לשמרו. ואם פשע בשמירתו ותפס הניזק משלו או תפס את השור – אין מוציאים מידו. ואם לא פשע האפוטרופוס ותפס הניזק השור או ממון אחר של היתומים – אין מוציאים מידו עד שישלם האפוטרופוס חצי נזק (רש"ל. צ"ב מדוע מועילה תפיסת השור כשפשע האפוטרופוס. ובפרט לדעת הנמו"י שכשפשע אין היתומים חייבים לאפוטרופוס אף לכשיגדלו. ושמא שור תם שאני שזכה בגופו הגם שאין חובת תשלומין על הגברא. והרי אילולא 'רעה' הו"א שאפילו שור הפקר לא מועילה בו זכיית אחרים לאחר שהזיק כדלעיל יג).

שור מועד של חש"ו שנגח, לדברי רבי יהודה שצד תמות במקומה עומדת, הרי שאם אין מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו – משלם רק חצי נזק של מועדות (וכן פירש אביי דברי רבי יעקב). ואם מעמידים אפוטרופוס לגבות מגופו – משלם נזק שלם (אביי אליבא דרבי יהודה). ואם שמר שמירה המספקת למועד ולא לתם [כגון שמירה פחותה לרבי יהודה] – משלם חצי נזק של תמות בלבד (כן מפרש רבא דברי רבי יעקב).

להלכה, יש אומרים צד תמות במקומה עומדת (כ"מ ברא"ש בסוף הפרק). ויש אומרים אינה עומדת (מאירי).

ג. שור מועד של חרש שוטה וקטן, אם נתפקח החרש ונשתפה השוטה והגדיל הקטן – אמר רבי מאיר: חזר

לתמותו עד שיעידו בו בפני הבעלים. וכן אמר בברייתא יהודה בן נקוסא אמר סומכוס (תלמיד ר"מ). רבי יוסי אומר: הרי הוא בחזקתו. מחלוקתם היא האם הרשות (שנשתנתה כשיצא מידי אפוטרופוס ונכנס לרשות בעלים) משנה (את העדאתו) אם לאו. [רבינא מ.] פירש שבזה נחלקו רבי יהודה ורבי יעקב; רבי יהודה סבר הריהו בחזקתו ורבי יעקב סבר רשות משנה].

רבי מאיר ורבי יוסי הלכה כרבי יוסי, הלכך להלכה רשות אינה משנה (רי"ד ורי"א"ז ואור זרוע ונמוקי יוסף ורש"ל). והמאירי פסק רשות משנה.

והרמב"ם (ו,י) פסק שרשות אפוטרופוס ושומר אינה משנה, אבל נתן השור במתנה או מכרו – משנה. ויש אומרים (מובא במאירי. וכן דעת הרא"ה מ:) להפך; באפוטרופוס וכד' הרשות משנה, שאומרים בעליו: לאו כל כמיניה של זה לייעד את שורנו. משא"כ נתן ומכר לאחר אין הרשות משנה (וע' גם ברשב"א מ: שלרוב אין רשות משנה ורק כשהועד בבית שואל, ושואל אף אפוטרופוס, כשהורר לבעליו הוא תם).

ד. שור שהלכו בעליו למדינת הים, משמע בברייתא שדינו כדין שור של חרש שוטה וקטן שמעמידים להם אפוטרופוס (וכן מפורש במאירי ועוד. וע"ע להלן). ותלוי במחלוקת התנאים האם מעמידים אפוטרופוס לתם לגבות מגופו אם לאו (שהואיל ואין להם בעלים גמורים אלא על ידי תקנת בית דין בהעמדת אפוטרופוס – הקלו בו חכמים. תוס').

א. אף בזה האפוטרופוס משלם משלו [לרבי יוסי בר חנינא] עד שיחזרו בעליו (רש"ל).

ב. בלא העמדת אפוטרופוס אין גובים, שאף התם אין מעידים בו לשלם חצי נזק אלא בפני הבעלים (פסקי הרי"ד. וכ"מ ברמב"ם ו,ג. וע' גם בשיטמ"ק מ. בשם הר"מ מסרקסטא).

דף מ

פב. שור שהרג אדם; –

א. כיצד שמים תשלומי כופר? האם הם כפרה או ממון?

ב. האם אפוטרופוס משלם את הכופר?

ג. שור של שותפים, כיצד משלמים כופר?

ד. האם ממשכנים על תשלומי כופר?

א. אם כפר יושת עליו, ונתן פדיון נפשו – דמי ניזוק. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר: דמי מזויק. ואמר רב פפא: הכל סוברים כופר – כפרה, רק נחלקו אם בניזוק שמים אותו (כ'שיתה' האמורה בדמי ולדות) או במזויק (פדיון נפשו). [סברת רב חסדא בתחילה היתה שיתכן שנחלקו אם כופר כפרה או ממון. ומסתבר שהלכה כרב פפא (רא"ה. ומשמע שגם לפי האמת ישנה דעה שכופרא ממונא. וכ"מ במפרשים ריש מכות. ואולם בתור"פ להלן מג: כתב שלמסקנא לכו"ע כופרא כפרה)].

הלכה כרבים, שכופר – דמי ניזוק (רמב"ם נזיקי ממון י,ד יא,א; רי"ד ורי"א"ז. וכן נקט רש"י (ב:) בפירוש פשט הפסוק).

הראב"ד בחדושו (מב: מג.) צדד שמשלם דמי ניזוק לפי הקצבה האמורה בפרשת ערכים. והרשב"א הקשה על כך מלשון הברייתא.